

Recreatiecentrum De Lucht (gem. Barneveld)

rapport 747

Recreatiecentrum De Lucht (gem. Barneveld)

Een bureauonderzoek

L.C. Nijdam

Colofon

ADC Rapport 747

Recreatiecentrum De Lucht (gem. Barneveld)
Een bureauonderzoek

*Auteur: L.C. Nijdam

In opdracht van: FAME Groep (dhr. Jan de Witte)
Foto's en tekeningen: ADC-ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC-ArcheoProjecten, Amersfoort, januari 2005
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
E. Lohof

ISBN: 90-5874-5295

ADC-ArcheoProjecten
Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Methoden	5
3	Resultaten	5
3.1	Afbakenen plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik (LS01)	5
3.2	Beschrijving van de huidige situatie (LS02)	6
3.3	Beschrijving van de historische situatie (LS03)	6
3.4	Beschrijving van bekende archeologische waarden (LS04)	6
3.5	Gespecificeerd verwachtingsmodel (LS05)	6
	Relevante aardwetenschappelijke informatie	6
	Gespecificeerde archeologische verwachting	6
4	Conclusies	7
5	Advies	7
	Literatuur	8
	Lijst van afbeeldingen	8

ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Periode	Tijd in jaren			
Nieuwe tijd	1500	na Chr.	-	heden
Late-Middeleeuwen	1050	na Chr.	-	1500 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen	450	na Chr.	-	1050 na Chr.
Romeinse tijd	12	voor Chr.	-	450 na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	12 voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800 voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800 voor Chr.

ADMINISTRatieve GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSGEBIED

Provincie:	Gelderland
Gemeente:	Barneveld
Plaats:	Locatie op de grens van de gemeente Barneveld en Renswoude
Toponiem:	Barneveldsestraat
Kaartblad:	32G
Coördinaten:	x:164943, y:457139; x:164913, y:457255; x:165386, y:457610; x:165567, y:457289
Bevoegd gezag:	Gemeente Barneveld
Deskundige namens het bevoegd gezag:	Dhr. M.J. Loos tel: 0342-495479/ m.loos@barneveld.nl
ADC-projectcode:	4105710
Periode van uitvoering:	September 2006
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten

1 Inleiding

In opdracht van de FAME Groep heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor een gebied waar de uitbreiding van het Recreatiecentrum De Lucht voorzien is. Het plangebied is gelegen in de gemeente Barneveld. In het plangebied is de aanleg van een recreatieplas, een weg en de uitbreiding van de camping voorzien. Dit betekent dat de bodem wordt verstoord op plaatsen waar dit mogelijk nog niet eerder gebeurd is. Het onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de bouwactiviteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven gebied.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld voor het plangebied:

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Het bureauonderzoek is uitgevoerd op 12 september. Aan het onderzoek hebben meegewerkt: L.C. Nijdam (fysisch geograaf) en E. Lohof (senior archeoloog).

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 2.2, in het bijzonder de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. Het bureauonderzoek wordt gerapporteerd conform LS06.

Het onderzoek bestaat uit vijf onderdelen (specificaties LS01 t/m LS05). In de eerste vier onderdelen zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik
- beschrijving huidige situatie
- beschrijving historische situatie
- beschrijving van bekend archeologische waarden

Op grond van deze onderdelen wordt een verwachtingsmodel van het gebied opgesteld (specificatie LS05). Hierin wordt verwoord of en welke archeologische waarden worden verwacht. Indien deze worden verwacht worden de (veronderstelde) eigenschappen van de waarden zo gedetailleerd mogelijk aangegeven.

3 Resultaten

3.1 Afbakenen plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik (LS01)

Het plangebied ligt in de Gelderse vallei in de gemeente Barneveld (provincie Gelderland). Het plangebied wordt aan de zuidzijde begrensd door de gemeente Renswoude (provincie Utrecht). Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 15 ha (zie afb. 2).

Het onderzochte gebied komt overeen met het plangebied. In het plangebied is de aanleg van een recreatieplas, een weg en de uitbreiding van een bestaande camping voorzien. De consequentie hiervan is ter plaatse van de recreatieplas een gebied met een oppervlakte van circa 3,5 ha wordt verstoord. Ter plaatse van het wegtracé de bodem mogelijk ook dieper dan 0,5

m -mv wordt vergraven. Verder zal de bodem verstoord worden door een aantal kleinere ingrepen zoals de aanleg van riolering, kabels en leidingen en het graven van funderingssleuven voor de nieuwbouw van enkele sanitairgebouwtjes en de nieuwbouw van de receptie (zie afb. 3).

De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

3.2 Beschrijving van de huidige situatie (LS02)

Het plangebied is momenteel volledig in gebruik als akkerland.

3.3 Beschrijving van de historische situatie (LS03)

Het gebied is vanaf de middeleeuwse ontginningen, die tussen 1100 en 1600 na Chr. plaatsvonden en later voornamelijk in gebruik geweest ten behoeve van de landbouw. Op historische kaarten vanaf 1830 concentreert de bebouwing zich op plaatsen waar ook nu nog bebouwing aanwezig is. In 1872 (zie afb. 4) is bebouwing genaamd 'De kleine Hoef' ten westen van het plangebied aanwezig en ten noorden ligt een boerderij genaamd 'De groote Hoef'. Tevens liepen twee noordwest-zuidoost georiënteerde paden door het plangebied. Op een kaart uit 1897 zijn deze paden verdwenen en is een deel van het plangebied in gebruik als bos. In 1911 liggen de paden hetzelfde gesitueerd als tegenwoordig.

De historische situatie is op verschillende historische kaarten (Bonnebladen) als volgt:

Bron	historische situatie
Kadastrale kaarten uit 1830 en 1872	Akkerland
Historische kaarten uit 1897, 1911 en 1931	Deels akkerland, deels bos

3.4 Beschrijving van bekende archeologische waarden (LS04)

In het onderzoeksgebied zijn de volgende waarden vastgesteld:

Bron	Waarde
IKAW/cultuurhistorische waardenkaart	Lage verwachting voor archeologische waarde
AMK-terrein	Geen
waarnemingen ARCHISII	Geen

Circa 1 km. ten noordwesten van het plangebied ligt een terrein van hoge archeologische waarde (AMKnr. 3495). Dit betreft de resten van een kasteel uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Verder naar het noordwesten, gelegen op circa 2 km van het plangebied, zijn twee waarnemingen uit de bronstijd gedaan (waarnemingsnrs. 26187 en 11599). Voor de ligging van deze punten zie afb. 5.

3.5 Gespecificeerd verwachtingsmodel (LS05)

Relevante aardwetenschappelijke informatie

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

type informatie	Informatie
Bodemkunde	Veldpodzol (oostzijde), beekeerdgrond (westzijde)
Geologie	Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Dekzandrug (noordoostzijde), vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (grootste deel plangebied), dalvormige laagte zonder veen

Uit recent uitgevoerd milieutechnisch veldwerk is bekend dat de bodemopbouw aan de oostzijde van het terrein tot 0,5 meter onder maaiveld bestaat uit matig humeus zand. Hieronder is geen bijmenging met humus in het zand aangetroffen. Uit de boringen blijkt dat de bovenste halve meter, tot in de C-Horizont door landbouwactiviteiten verstoord is. Er kan gezien de min of meer gelijke gebruiksachtergrond, vanuit worden gegaan dat dit ook in het westelijke deel van het plangebied het geval is. Over de gehele locatie is derhalve sprake van een Ap-C profiel. In de bodemclassificatie worden de gronden aan de oostzijde gerekend tot de veldpodzolen en die in de westzijde tot de beekeerdgronden (zie afb. 5).

De oostzijde van het terrein ligt volgens de geomorfologische kaart op een dekzandrug. Deze is op de Actuele Hoogtekaart Nederland (AHN) goed zichtbaar. In het westen van het plangebied komen verspoelde dekzanden en een dalvormige laagte zonder veen voor.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Het plangebied is gelegen in de Gelderse vallei. Dit is een met sedimenten opgevulde oorspronkelijke laagte tussen een stuwwal in het westen (Utrechtse heuvelrug) en een stuwwalcomplex in het oosten (Veluwe). Deze voormalige laagte is door ijsmassa's uitgeschuurd en wordt ook wel een glaciaal bekken genoemd. De stuwwallen en het glaciaal bekken zijn gevormd in het Saalien, de voorlaatste ijstijd (tot circa 130.000 jaar geleden).

In de daarop volgende perioden hebben afzettingen bestaande uit zeeklei (Eemien) en dekzand (Weichselien) de laagte opgevuld. Het zijn de hogere dekzandruggen uit het Weichselien (afgezet tot circa 10.000 jaar geleden), die voor bewoning vanaf het Mesolithicum het meest in aanmerking kwamen.

In de loop van het Holoceen is als gevolg van de stijgende grondwaterspiegel en slechte afwatering het gebied nat geworden en vond op een gegeven moment veenvorming in de lagere delen plaats en raakten de hogere delen bedekt met bos. Wanneer de veenvorming precies plaatsvond is niet bekend. Het gevolg van de grondwaterspiegelstijging is dat de Gelderse Vallei voor bewoning minder geschikt werd.

Vóór de periode dat het gebied erg drassig werd, was het gebied waarschijnlijk redelijk geschikt voor bewoning. Dit zal met name zo geweest zijn in het Mesolithicum, Neolithicum en mogelijk ook in de bronstijd en ijzertijd. In de Romeinse tijd en vroege Middeleeuwen was het gebied mogelijk te onbegaanbaar voor bewoning. De exacte perioden zijn onzeker en hoogte- en plaats afhankelijk. Er moet rekening worden gehouden met een gat in de bewoningsgeschiedenis van het gebied tussen de periode dat het gebied als gevolg van de zeespiegelstijging te drassig werd en het moment van de laatmiddeleeuwse ontginningen. Uit het onregelmatige verkavelingspatroon in de regio van het plangebied kan geconcludeerd dat het plangebied onsystematisch in gebruik is genomen, waarschijnlijk vanuit verspreid liggende boerderijen. Dit konden éénmansvestigingen zijn of groepjes boerderijen (geïsoleerde boerenhoeven) met een huiskamp, een akker met een enigszins afgeronde vorm, waarop akkerbouw werd bedreven en een omwald stuk land waarbinnen s' nachts het vee werd gedreven.¹ Dit worden kamptontginningen genoemd, deze vonden plaats van 1100 tot 1600 na Chr.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is het volgende verwachtingsmodel opgesteld;

In het hogere deel van het plangebied (dekzandrug aan de oostzijde, zie afb. 6) is de verwachting middelhoog voor archeologische resten uit de prehistorie (Mesolithicum-IJzertijd), late Middeleeuwen en Nieuwe tijd tot circa 1830. De verwachting is laag voor sporen uit de Romeinse tijd en vroege Middeleeuwen. Uit kaartmateriaal blijkt dat er na 1830 geen bewoning binnen het plangebied heeft plaatsgevonden.

Een eventuele vondstenlaag kan verwacht worden tot een diepte van 0,5 m –mv en is zeer waarschijnlijk verploegd. Eventuele resten zullen zijn opgenomen in de bouwvoor en kunnen bestaan uit aardewerk- of vuursteenfragmenten. Van eventuele archeologische sporen zullen slechts de diepere sporen (dieper dan 0,5 m –mv) bewaard zijn gebleven. Archeologische sporen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit diepe paalsporen, afvalkuilen en resten van waterputten. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd.² Het complex type en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

In het laaggelegen westelijk deel van het plangebied is de verwachting laag voor vondsten uit alle perioden.

4 Conclusies

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Op de locatie kunnen resten van bewoning aanwezig zijn in de vorm van diepere archeologische sporen, die buiten het bereik van de ploeg zijn gebleven. Hierbij is de verwachting middelhoog voor sporen uit de prehistorie en vanaf de ontginningsperiode in de late Middeleeuwen voor het plangebied dat gelegen is op de dekzandrug. Voor de perioden hiertussen wordt de verwachting laag ingeschat. Voor het lagergelegen deel van het plangebied geldt een lage archeologische verwachting.

¹ Hendriks, 1998

² Kars & Smit 2003

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
Bij alle bodemingrepen dieper dan 0,5 m -mv kunnen eventueel aanwezige resten worden verstoord. Als gevolg van de bestaande plannen vindt substantiële verstoring plaats binnen het gebied met een middelhoge archeologische verwachting ter plaatse van de voorziene recreatieplas (circa 0,6 ha) en mogelijk bij de aanleg van de voorziene weg (circa 0,5 ha). Deze twee gebieden zijn aangegeven in afb. 6.

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?
Door verstoring van de bodem dieper dan 0,5 m -mv te voorkomen. Bij de recreatieplas zou dit niet lukken, maar mogelijk wel bij het aanleggen van de weg.

5 Advies

Indien de eventuele archeologische waarden niet kunnen worden behouden: Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Geadviseerd wordt om ter plaatse van de voorziene recreatieplas en de aan te leggen weg op de hogergelegen oostelijke helft van het terrein (zie afb. 6) een vervolgonderzoek uit te voeren. Dit betreft in totaal een oppervlakte van circa 1,0 ha. Gezien het feit dat de bodemopbouw reeds bekend is door de, ten behoeve van het milieukundig bodemonderzoek, uitgevoerde boringen wordt een vervolgonderzoek in vorm van een verkennend booronderzoek niet zinvol geacht. Aangeraden wordt om een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven uit te voeren.

Literatuur

BLIJDENSTIJN, R., 2005: *TASTBARE TIJD, CULTUURHISTORISCHE ATLAS VAN DE PROVINCIE UTRECHT. DEELGEBIED GELDERSE VALLEI*, AMSTERDAM BLZ 278-294

HENDRIKX, S., 1998: *DE ONTGINNING VAN NEDERLAND*.

TOL, A., P. VERHAGEN, A. BORSBOOM & M. VERBRUGGEN, 2004: *Prospectief boren. Een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie*, Amsterdam (RAAP rapport, 1000).

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1 Locatie van het plangebied

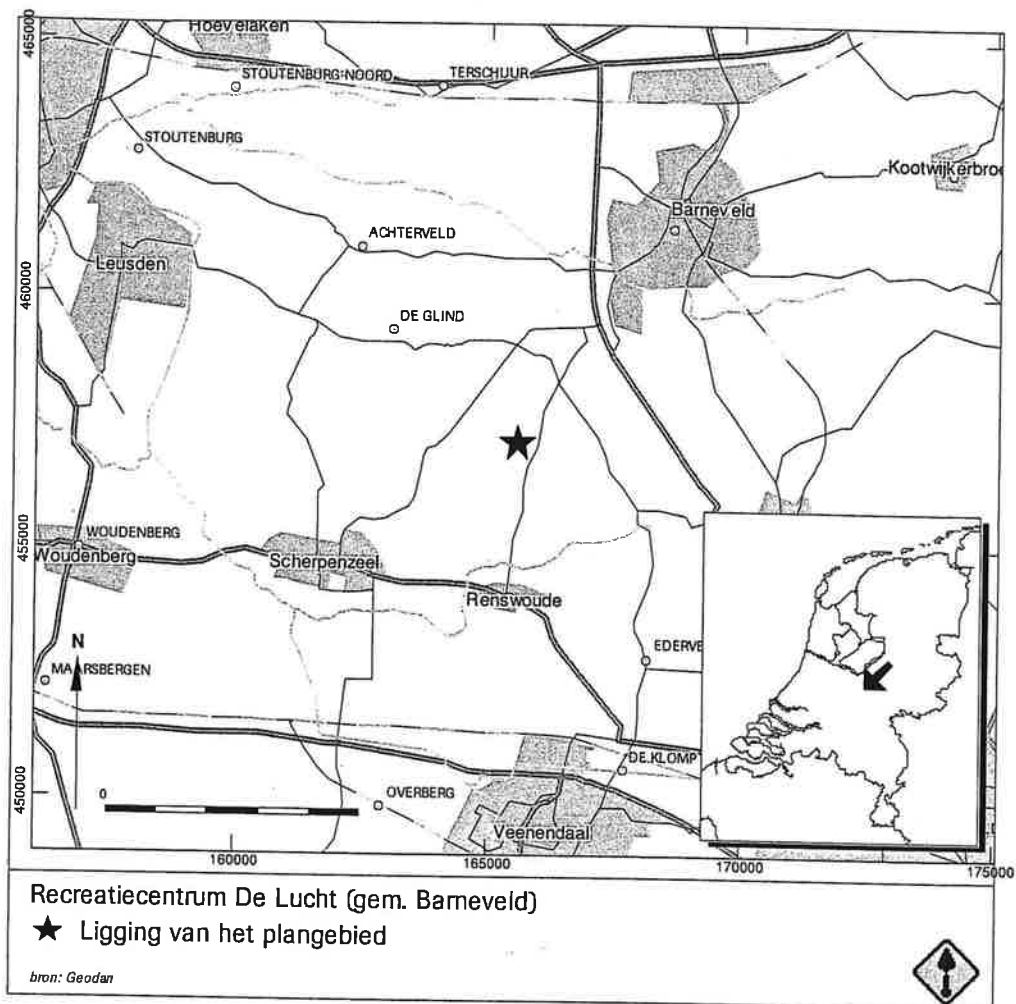
Afb. 2 Het plangebied

Afb. 3 Overzicht inrichtingsplannen

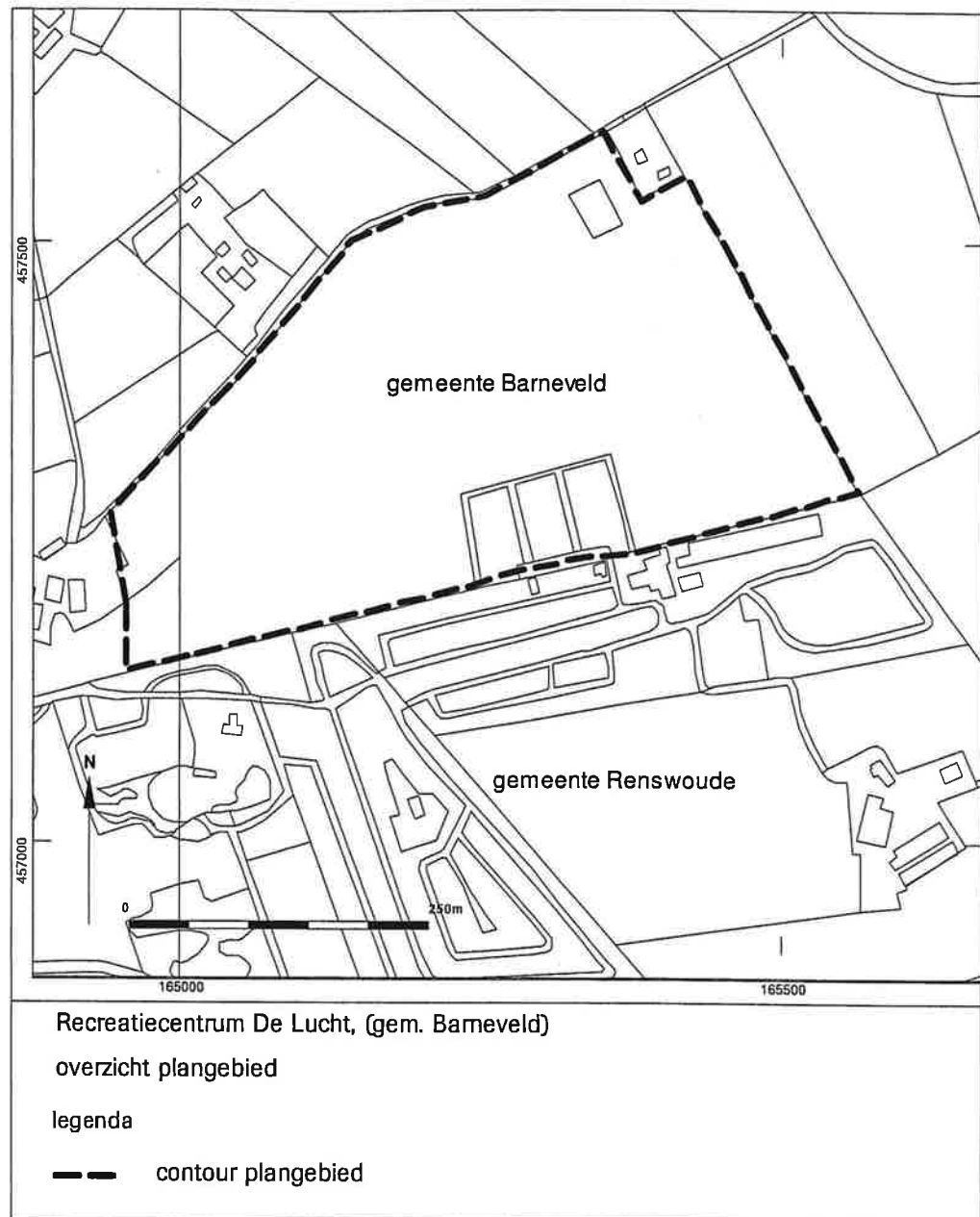
Afb. 4 Plangebied geprojecteerd op een historische kaart uit 1872

Afb. 5 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

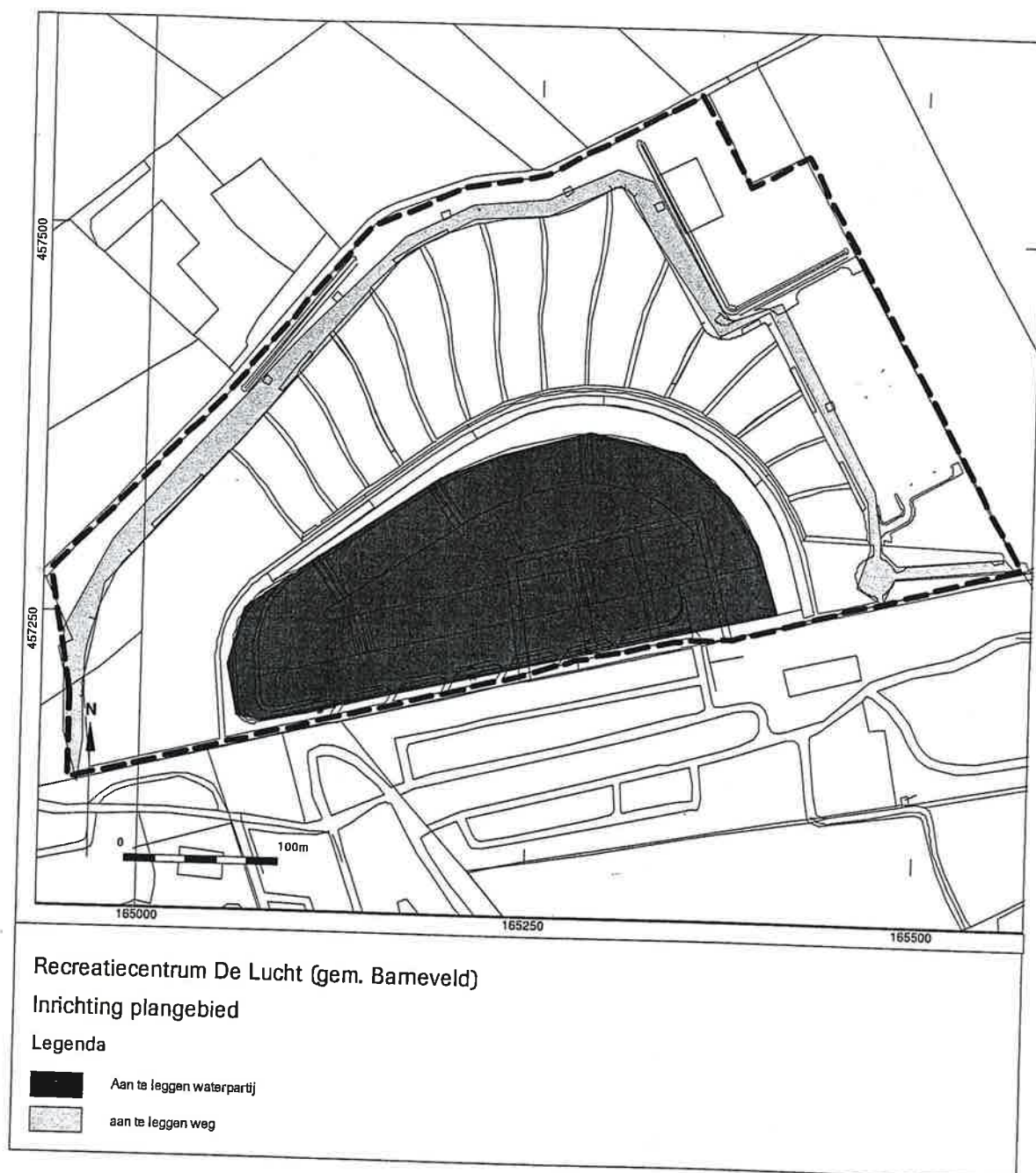
Afb. 6 Advieskaart

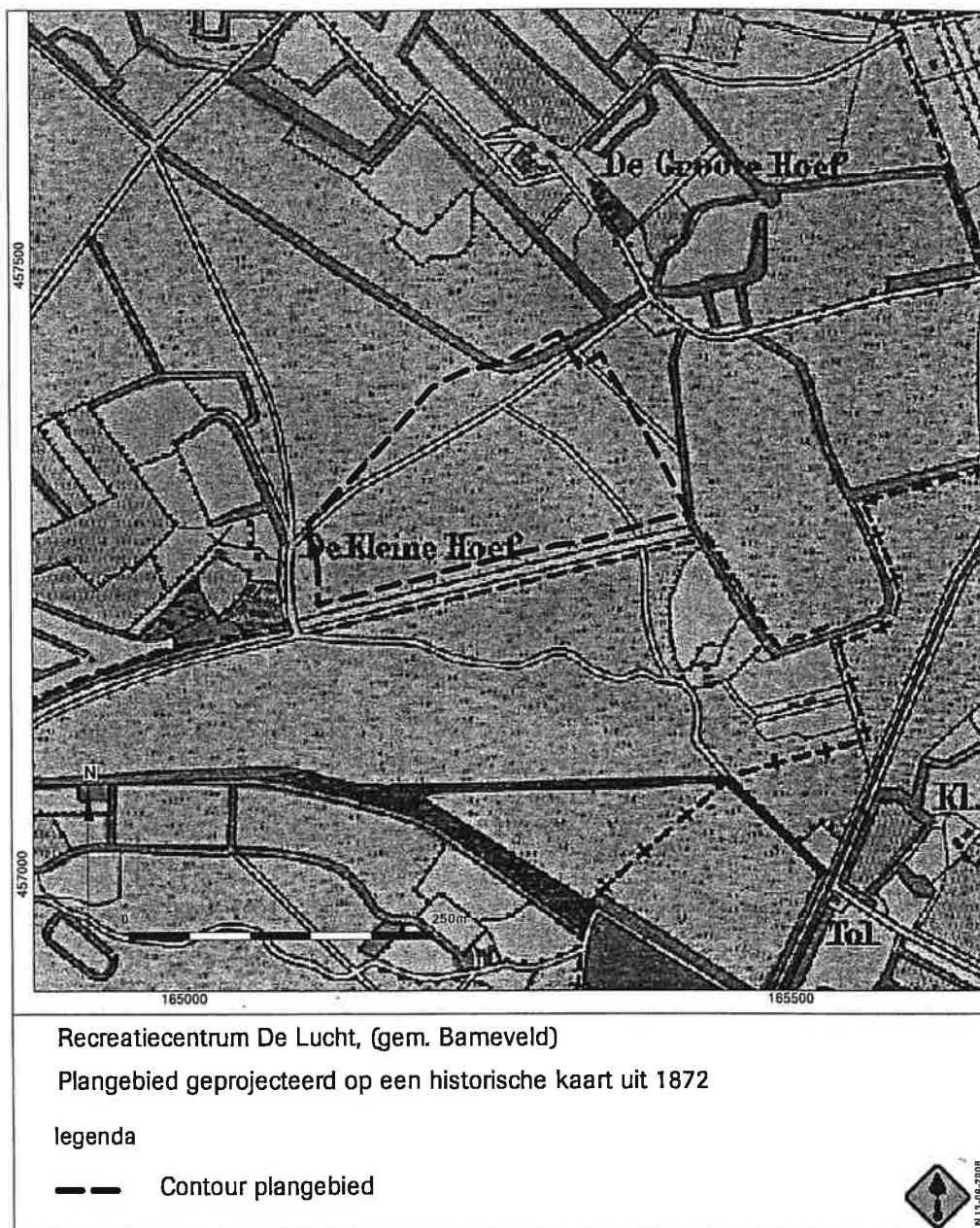
Afb.1

Afb. 2

Afb. 3

Recreatiecentrum De Lucht, (gem. Barneveld)

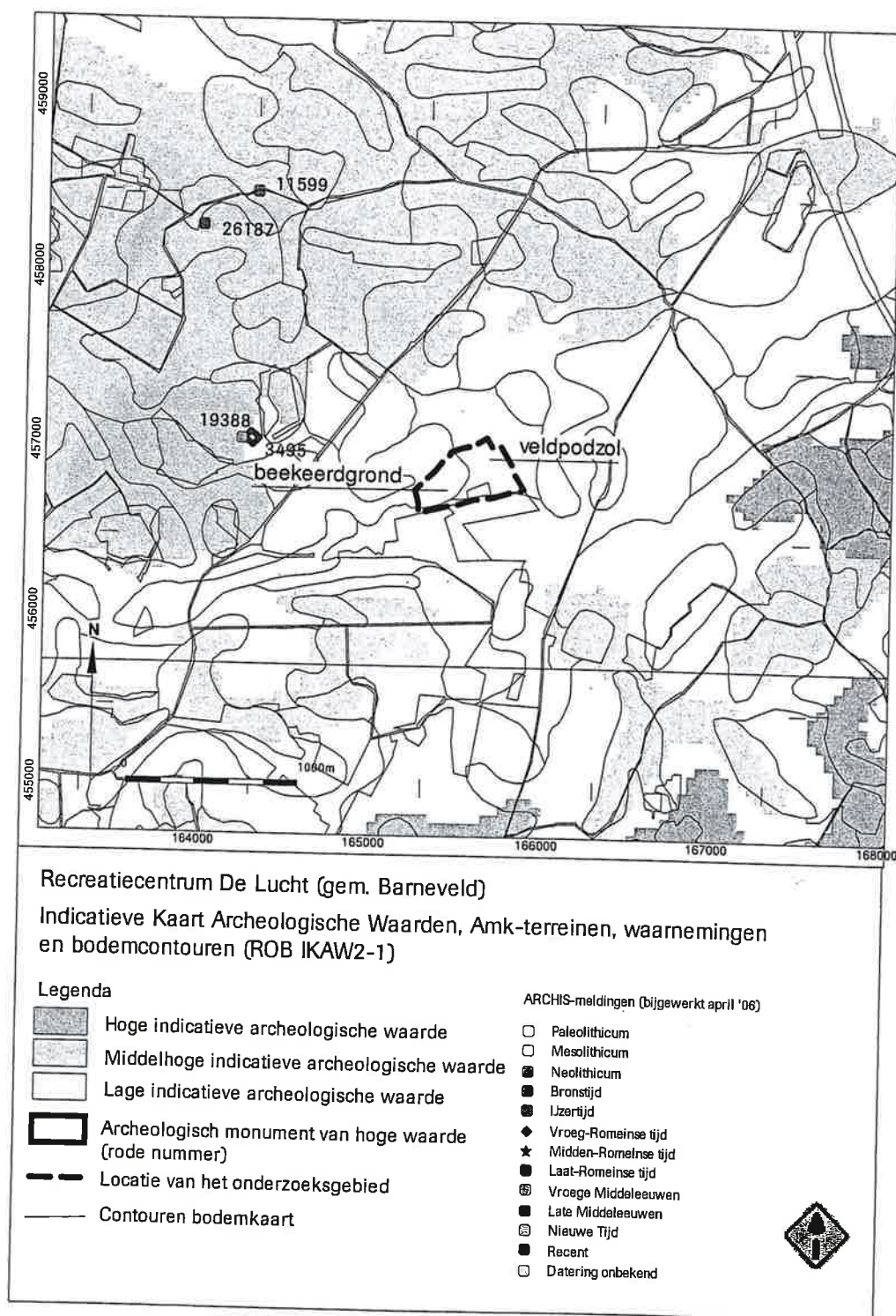
Plangebied geprojecteerd op een historische kaart uit 1872

legenda

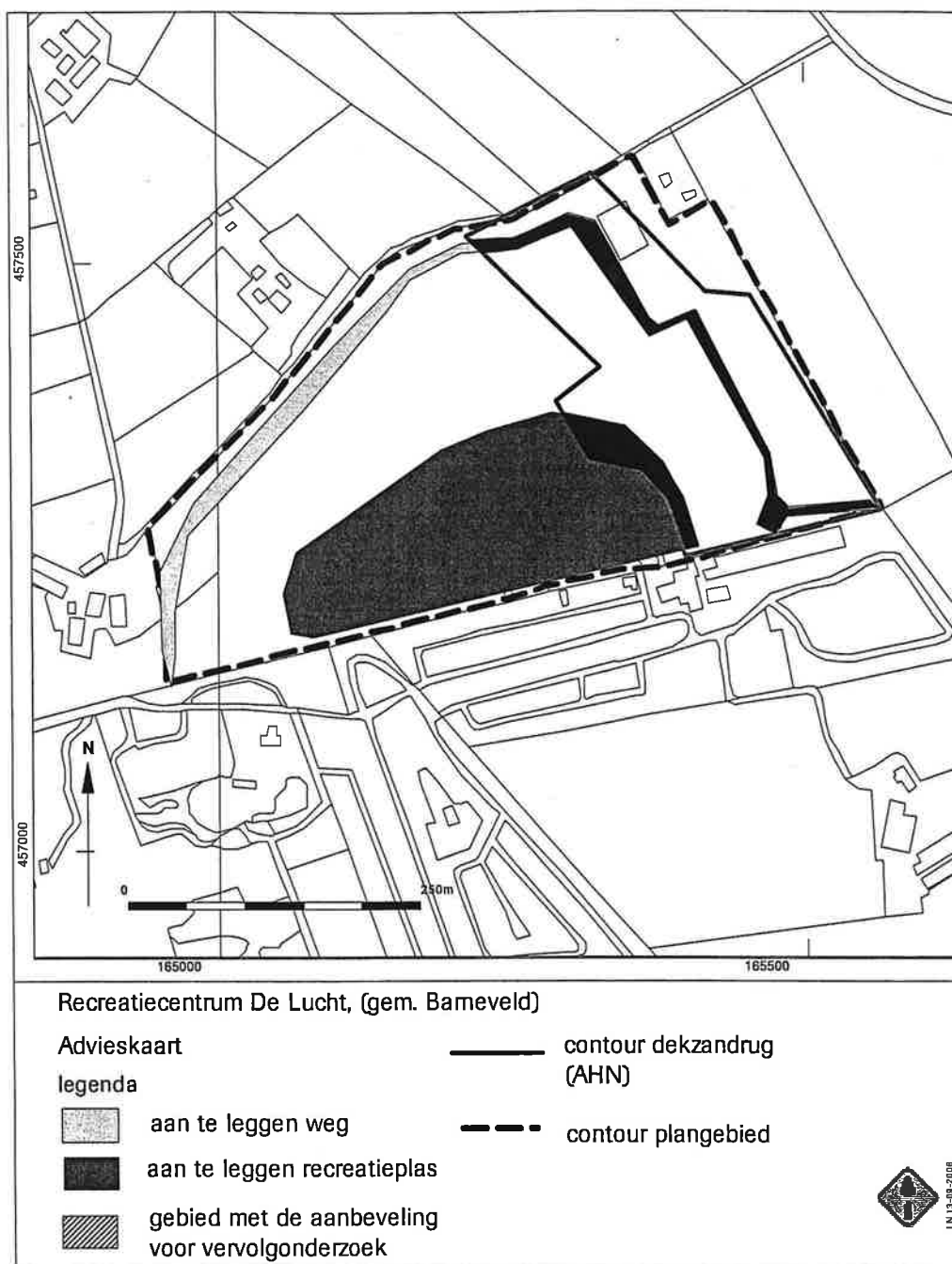
--- Contour plangebied

Afb. 4

Afb. 5

Afb. 6

Barneveld, Recreatiecentrum De Lucht

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

W. Jezeer

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	8
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	9
1.4 Opzet van het rapport	9
2 Methoden	9
3 Resultaten	9
3.1 Fysisch geografisch onderzoek	12
3.2 Sporen en structuren	12
3.3 Vondstmateriaal	13
4 Synthese	13
4.1 Algemeen	13
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	13
5 Waardering en selectieadvies	13
5.1 Waardering van de vindplaats	15
5.2 Selectieadvies	15
Literatuur	15
Lijst van afbeeldingen	16
Lijst van Tabellen	16
BIJLAGE I	16
Verklarende woordenlijst	21
Afkortingen in database	23
	25

Samenvatting

Op 24 april 2008 heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven (IVO-3) uitgevoerd op recreatiecentrum De Lucht te Barneveld, provincie Gelderland. Dit onderzoek vond plaats naar aanleiding van een te realiseren uitbreiding van het recreatiepark. Deze uitbreiding behelst de aanleg van een recreatieplas met bijbehorende faciliteiten en infrastructuur. Hiermee gepaard gaande graafwerkzaamheden zullen eventueel in de bodem aanwezige archeologische resten vernietigen. Dit proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd in opdracht van dhr. K. van Dijk van Recreatiecentrum De Lucht.

Er zijn binnen het plangebied drie proefsleuven aangelegd met de bedoeling meer inzicht te verkrijgen in de aan- of afwezigheid van archeologische resten in de ondergrond. Het plangebied ligt aan de noordkant van het huidige vakantiepark, tussen de Barneveldsestraat in het oosten en de Scherpenzeelseweg (N802) in het westen.

Proefsleuf 1 (zuidwestelijke sleuf) bevatte, afgezien van een mogelijke paalkuil, geen archeologische sporen. Proefsleuf 2 en 3, aan de oostkant van het plangebied, bevatten slechts enkele sporen. Dit waren kleine kuilen. De overige sporen waren natuurlijke verstoringen. Er zijn geen structuren (huizen of gebouwen) aangetroffen, waardoor er ook geen duidelijke context is voor de aangetroffen sporen. In geen van de drie proefsleuven zijn vondsten aangetroffen, waardoor de datering van de sporen niet met zekerheid kan worden vastgesteld. Vermoedelijk dateren de sporen tussen de IJzertijd en de Middeleeuwen.

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN				
Nieuwe tijd C	1850	na Chr.	-	heden	na Chr.
Nieuwe tijd B	1650	na Chr.	-	1850	na Chr.
Nieuwe tijd A	1500	na Chr.	-	1650	na Chr.
Late-Middeleeuwen B	1250	na Chr.	-	1500	na Chr.
Late-Middeleeuwen A	1050	na Chr.	-	1250	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen D	900	na Chr.	-	1050	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen C	725	na Chr.	-	900	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen B	525	na Chr.	-	725	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen A	450	na Chr.	-	525	na Chr.
Romeinse tijd	19	voor Chr.	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	19	voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800	voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800	voor Chr.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van dhr K. van Dijk (Recreatiecentrum De Lucht) heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Recreatiepark De Lucht (afb. 1 en 2). In het plangebied zal een recreatieplas met bijbehorende faciliteiten en infrastructuur worden aangelegd. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat zich op deze locatie mogelijk bewoningsresten uit de prehistorie tot Middeleeuwen bevinden. (Zie voor periodisering tabel 1). De voorgenomen bouwplannen zullen deze resten eventueel vernietigen of ernstig beschadigen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 15 ha en is momenteel in gebruik als grasland en akkerland. Het gebied ligt in het buitengebied tussen Barneveld en Renswoude en wordt grofweg begrensd door de Hoefweg in het noorden, de Barneveldsestraat in het oosten en de Scherpenzeelseweg (provinciale weg N802) in het westen. Aan de zuidkant grenst het plangebied aan het terrein van Recreatiecentrum De Lucht. In het gebied zijn 3 proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van 360m².

Het veldwerk is uitgevoerd op 24 april 2008. Op die dag zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door ADC ArcheoProjecten is opgesteld.¹ Dit ontwerp is goedgekeurd door R. Torremans van ADC Archeoprojecten te Amersfoort. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het IVO zijn verzameld, worden na afronding van het project gedeponeerd bij het Provinciaal depot voor bodemvondsten van de provincie Gelderland te Nijmegen.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: W. Jezeer (projectverantwoordelijke en veldarcheoloog), T. Krol (veldtechnicus), J. Emo (veldassistent) en T. van de Goor (kraanmachinist van de firma Van De Haar Groep). Senior archeoloog was J. De Voogd. De contactpersoon bij Recreatiecentrum De Lucht is dhr K. van Dijk.

¹ De Voogd, 2008, PvE nummer: 08-232

Het plangebied is gelegen in de Gelderse Vallei, een glaciaal bekken, en ligt tussen de Utrechtse Heuvelrug in het westen en een stuwwalcomplex (de Veluwe) in het oosten. De westzijde van het plangebied bestaat uit een dalvormige laagte zonder veen en uit verspoelde dekzanden. In het oosten bevindt zich een dekzandrug, die op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) duidelijk zichtbaar is. Uit recent milieutechnisch onderzoek is bekend, dat de bovenste halve meter van de grond binnen het plangebied door landbouwactiviteiten is verstoord.

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.⁴

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen. Het is echter waarschijnlijk dat de getrokken conclusies bijgesteld moeten worden indien de vindplaats in de toekomst volledig wordt opgegraven. De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

1. Wat is de aard, conservering/kwaliteit, datering/periodisering en/of ruimtelijke spreiding (zowel horizontaal als verticaal) van de grondsporen?
2. Wat is de aard, conservering/kwaliteit, datering/periodisering en/of ruimtelijke spreiding (zowel horizontaal als verticaal) van de artefacten?
3. Wat is de relatie tussen de grondsporen en de artefacten?
4. Wat is de relatie tussen de vindplaats(en) en het natuurlijke milieu?
5. Wat is de omvang van de bedreiging van de vindplaats(en)?
6. In hoeverre komen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek overeen met de resultaten van het bureau- en booronderzoek?
7. Valt ondanks het milieutechnisch vooronderzoek een stratigrafie in de bovengrond waar te nemen en, zo ja, kan dan een fasering c.q. datering worden vastgesteld?

1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1 -specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen. Dit onderzoek vormt geen eindstation, maar de basis van waaruit verder synthetiserend onderzoek kan plaatsvinden.

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2 (methoden). Hierin wordt beschreven hoe te werk is gegaan bij de aanleg van de proefsleuven en op welke manier de archeologische resten zijn gedocumenteerd. Vervolgens zullen in hoofdstuk 3 (resultaten) de verschillende deelonderzoeken aan de orde komen. Hierin wordt eerst het fysisch geografische onderzoek gepresenteerd, waarbij de bodemopbouw ter plaatse wordt beschreven. Vervolgens zal dieper worden ingegaan op de archeologische opgravingsresultaten, waarbij de aangetroffen sporen en structuren en de vondsten worden beschreven. Ten slotte wordt in de synthese (hoofdstuk 4) teruggekomen op de onderzoeksvragen zoals gesteld in het PvE, en worden deze beantwoord op basis van de resultaten van het onderzoek. Naar aanleiding hiervan zal een advies worden uitgebracht over of er al dan niet verder archeologisch onderzoek plaats moet vinden binnen het plangebied.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE.⁵ Tijdens het IVO zijn 3 proefsleuven (of putten) aangelegd. De proefsleuven lagen verspreid over het terrein en waren noordwest-zuidoost

⁴ Cf. Handboek ROB specificaties, juni 1998.

⁵ De Voogd, 2008, PvE nummer: 08-232.

vlak wordt aangelegd vlak onder de bouwvoor en zal zich op ongeveer 50 cm onder het maaiveld bevinden, in de top van de C-horizont, de moederbodem. Indien, ondanks het milieutechnisch vooronderzoek, blijkt dat er een fasering kan worden aangebracht in de bovengrond, dient er eventueel een tweede vlak te worden aangelegd.

Afb. 4. Voorstel puttenplan uit het PvE

De vlakken zijn machinaal aangelegd, zonder schaaftak, omdat op de zandbodem met de bak een goed leesbaar vlak kon worden aangelegd in combinatie met hier en daar handmatig opschaven. Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten in vakken van 4 x 4 m verzameld. Grondsporen zijn direct ingekrast. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en getekend (schaal 1:50), waarbij om de 4 m een waterpashoogte is bepaald. Een selectie van de aangetroffen grondsporen is met de hand gecoupeerd. Deze selectie is gebaseerd op kleur en vorm van de sporen, waarbij duidelijk afgetekende, donkere sporen veelbelovend leken. Alle coupes zijn gefotografeerd en getekend op schaal 1:20. Het restant van de gecoupeerde

3.2 Sporen en structuren

In werkput 1 is één mogelijk paalspoor aangetroffen (spoor 1). Verder zijn er in deze werkput geen sporen van bewoning aangetroffen (afb. 7). In het vlak waren veel verkleuringen zichtbaar die samenhangen met de bovengelegen Podzol-bodem.

In werkput 2 zijn enkele kuilen met onbekende functie aangetroffen, alsmede enkele mogelijke paalkuilen (afb. 8). Geen van de sporen behoort tot een structuur. De context en het onderlinge verband van de sporen zijn moeilijk te duiden, aangezien er geen daterende vondsten zijn gedaan in of bij de sporen.

Voor werkput 3 geldt hetzelfde als voor werkput 2 (afb. 9.). Ook hier is geen duidelijk onderling verband tussen de sporen aan te duiden en zijn daterende vondsten eveneens afwezig.

3.3 Vondstmateriaal

Er zijn bij de aanleg van de proefsleuven geen artefacten (aardewerk of vuursteen) aangetroffen. De omstandigheden voor de aanwezigheid van organische resten (zaden, pollen, hout, leer) waren erg slecht, waardoor het niet verbazingwekkend is dat deze niet zijn aangetroffen. Anorganische resten (aardewerk, metaal, bouw materiaal) zijn echter ook niet aangetroffen. Door de afwezigheid van vondstmateriaal is het niet mogelijk aan de aangetroffen grondsporen een goede context of datering te geven.

4 Synthese

4.1 Algemeen

De verwachtingen die op grond van het vooronderzoek zijn gesteld, kunnen op basis van het huidige onderzoek worden bevestigd. Zoals aangetoond tijdens het milieutechnisch onderzoek, was in de proefsleuven inderdaad het zogenaamde Ap-C-profiel zichtbaar: een humeuze bovenlaag (bouwvoor) op dekzand. Hier en daar waren nog resten zichtbaar van een Podzol. De aangetroffen sporen waren zichtbaar in de top van de C-horizont. Er was van tevoren niet bekend of, en zo ja waar, sporen zouden worden aangetroffen. Er zijn slechts enkele sporen opgetekend, met name in werkput 2 en 3 aan de oostzijde van het terrein. Het gaat hierbij om enkele verspreid liggende kuilen zonder duidelijke context en zonder duidelijke relatie tot elkaar. Er is niets met zekerheid te zeggen over de datering van deze sporen, aangezien er geen dateerbare vondsten zijn aangetroffen in de drie proefsleuven.

Het huidige onderzoek heeft geen consequenties voor de verwachtingskaart en de daaraan gekoppelde beleidsadvieskaart.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

1. *Wat is de aard, conservering/kwaliteit, datering/periodisering en/of ruimtelijke spreiding (zowel horizontaal als verticaal) van de grondsporen?*

De sporen die zijn aangetroffen in de proefsleuven die door ADC ArcheoProjecten zijn aangelegd betreffen natuurlijke verstoringen (wortelgangen, boomvallen) en antropogene sporen (enkele paalkuilen en kuilen met onbekende functie). Een deel van de antropogene sporen had een licht kleiige, grijze vulling. Deze sporen waren het duidelijkst herkenbaar in het vlak. De overige (vermoedelijk) antropogene sporen hadden een zandige, lichtgrijze tot zeer lichtgrijze vulling. De sporen met kleiige vulling bleken na couperen (paal-)kuilen te zijn. De lichtere, zandige sporen waren ondiep en konden niet met zekerheid worden geïnterpreteerd worden als paalkuil. De kleiige sporen waren redelijk bewaard gebleven, de zandige sporen waren zeer slecht bewaard gebleven. De datering van de aangetroffen sporen kan niet met zekerheid worden vastgesteld aangezien er geen daterend vondstmateriaal is aangetroffen. De sporen zijn voornamelijk in de oostelijke werkputten (wp 2 en 3) aangetroffen en lagen verspreid over de hele werkput. Er zijn enkele sporenclusters opgetekend, maar er zijn geen structuren (huizen/gebouwen) uit te destilleren.

5 Waardering en selectieadvies

5.1 Waardering van de vindplaats

De waardestelling, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1, specificatie VS06) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. De eerste is niet van toepassing omdat de vindplaats niet bovengronds zichtbaar is. Alleen de laatste twee niveaus zijn op deze vindplaats van toepassing. De fysieke kwaliteit van de vindplaats is gebaseerd op haar conservering en gaafheid. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre de vindplaats nog compleet is. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit.

De vindplaats is ruimtelijk slecht bewaard gebleven en kan dus worden beschouwd als zijnde van lage kwaliteit. Het deel met sporen is van onvoldoende omvang om van een representatief deel van een nederzetting te spreken.

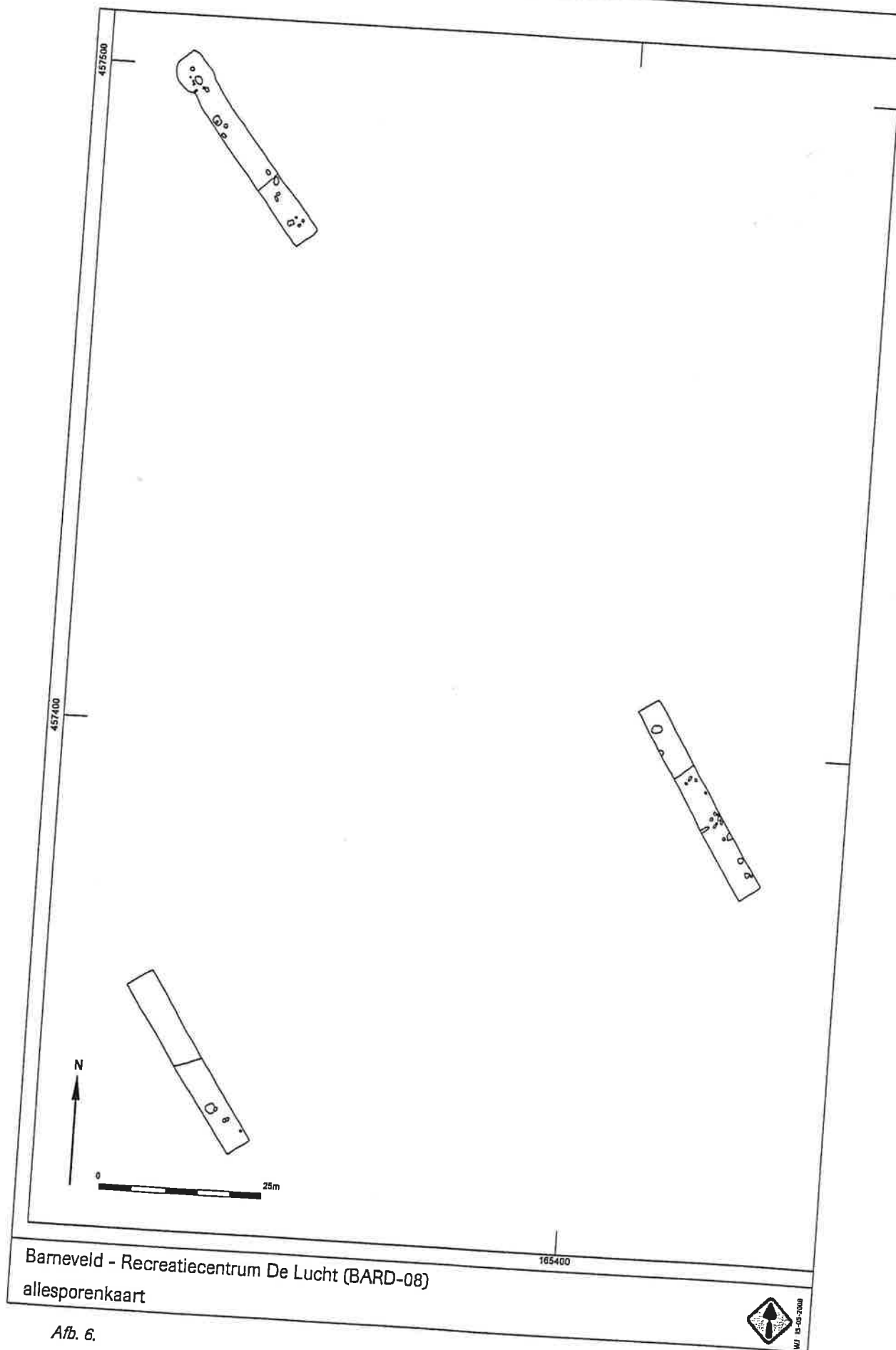
De conservering van de grondsporen is matig tot slecht. De meeste antropogene sporen zijn sterk uitgeloozd en zijn zeer licht van kleur. Ook zijn de sporen veelal ondiep. De sporen met een iets kleiige vulling zijn redelijk bewaard gebleven. Aardewerk is tijdens het aanleggen van de sporenvlakken en het couperen van de sporen niet aangetroffen. Bot en zaden zijn evenmin aangetroffen. De conservering van sporen en vondsten wordt laag gewaardeerd. Hierbij moet echter worden bedacht dat op regionaal niveau de conserveringsomstandigheden voor de vindplaats niet kenmerkend zijn voor dit gebied. De waardering van beide fysieke kwaliteitscriteria is in totaal 2 punten. Dit is een score die laag is en die haar het predikaat 'niet behoudenswaardig' oplevert (tabel 2). Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in waarden voor zeldzaamheid, informatie en ensemble, wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem. Wat betreft zeldzaamheid wordt laag gescoord (1 punt) aangezien er geen overtuigende nederzettingenresten zijn aangetroffen. Het soort sporen dat is opgetekend tijdens het proefsleuvenonderzoek kan in de regio veelvuldig worden aangetroffen. Ook wat betreft informatiewaarde en ensemblewaarde scoort de vindplaats laag (beiden 1 punt). Er kan, onder andere door de afwezigheid van artefacten, vrijwel niets gezegd worden over de ouderdom en functie van de aangetroffen sporen. Ook zijn er geen structuren aangetroffen. De totale score voor de inhoudelijke kwaliteit is 3 en de waardering van de vindplaats op basis van deze criteria is dan ook laag.

Tabel 2. Scoretabel waardestelling (naar KNA, versie 3.1).

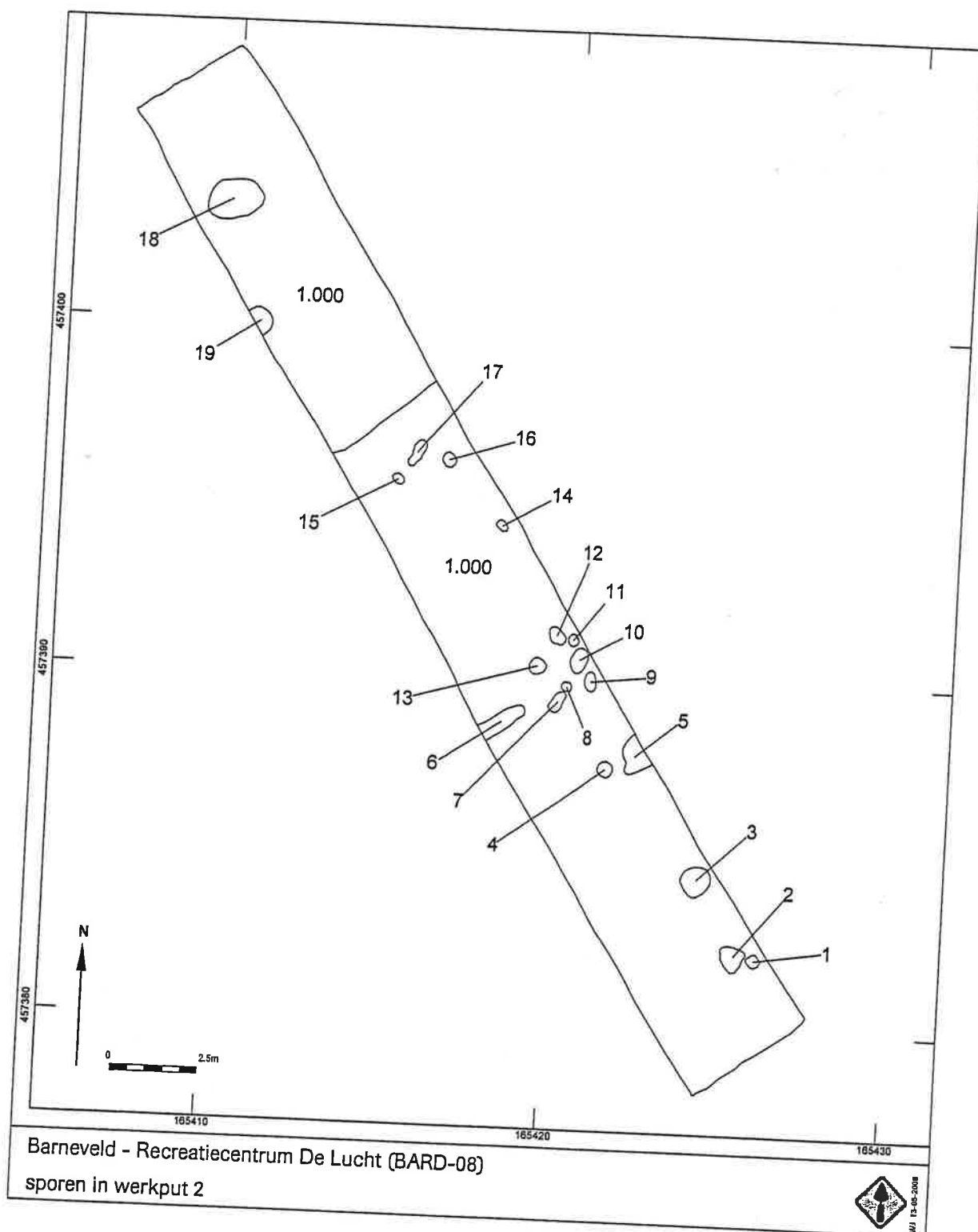
Beoordeling (naar KNA, versie 3.1).					
Waarden	Criteria	Scores			
		Hoog	Midden	Laag	Totale score
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Herinneringswaarde				
	Gaafheid				
Inhoudelijke kwaliteit	Conservering			1	≥ 5 behoudenswaardig
	Zeldzaamheid			1	
	Informatiewaarde			1	
	Ensemblewaarde			1	≥ 7 behoudenswaardig
	Representativiteit			1	
		N.v.t.			

5.2 Selectieadvies

Het onderzoek heeft aangetoond dat in het plangebied geen sprake is van een archeologische vindplaats. Uit paragraaf 5.1 en de scoretabel waardestelling (tabel 2) blijkt dat de aangetroffen resten van dusdanig lage waarde zijn dat verder archeologisch onderzoek niet zinvol is. Geadviseerd wordt daarom om het terrein vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Afb. 6.

Barneveld - Recreatiecentrum De Lucht (BARD-08)
sporen in werkput 2

Afb. 8.

BIJLAGE I

Sporenlijst BARD-08								
OPGR_ID	PUTNR	VLAKNR	SPOORNR	AARDSPoor	VORM_VLAK	VORM COUPE	DIEPTE	OPMERKING
BARD-08	1	1	1	PK	RND	KOM	18	getek. + gefot.
BARD-08	1	1	2	NV	RND			
BARD-08	1	1	3	NV	RND			
BARD-08	1	1	4	NV	RND			
BARD-08	1	1	5	NV	RHK			
BARD-08	1	1	1000	LG				vlak 1, C-horizont
BARD-08	2	1	1	KL	RHK	VLK	8	
BARD-08	2	1	2	KL	ONR	ONR	16	
BARD-08	2	1	3	KL	RND			
BARD-08	2	1	4	KL	RND			
BARD-08	2	1	5	KL	ONR	ONR	28	
BARD-08	2	1	6	KL	ONR	VLK	20	
BARD-08	2	1	7	KL	RHK	ONR	16	
BARD-08	2	1	8	KL	RND			
BARD-08	2	1	9	KL	OVL			
BARD-08	2	1	10	NV	OVL			
BARD-08	2	1	11	NV	RND			
BARD-08	2	1	12	KL	RND			
BARD-08	2	1	13	KL	RND			
BARD-08	2	1	14	SK	RND	KOM	6	
BARD-08	2	1	15	KL	RND			
BARD-08	2	1	16	KL	RND			
BARD-08	2	1	17	KL	ONR			
BARD-08	2	1	18	KL	OVL			
BARD-08	2	1	19	KL	RND			

Verklarende woordenlijst

- Antropogene sporen** Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.
- AMK** Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1) Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RACM en de provincies en wordt beheerd door de RACM.
- Archeologische indicatoren** Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.
- Archis** Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RACM beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.
- C14** Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.
- CIS** Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.
- CMA** Centraal Monumenten Archief.
- Conservering** De mate waarin grondsporen, anorganische (aardewerk, vuursteen, metaal, glas etc.) en organische archeologische resten (bot, zaden, hout etc.) bewaard zijn gebleven.
- Ensemblewaarde** De meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend op grond van de mate waarin sprake is van een landschappelijke en/of archeologische context.
- Ex situ** niet ter plaatse. Aanduiding die wordt gebruikt om aan te geven of grondsporen en / of artefacten zich niet meer op de oorspronkelijke plaats in de bodem bevinden. Behoud ex situ is het bewaren van de archeologische informatie door definitief onderzoek (opgraven, documenteren en registreren).
- Gaafheid** De mate van (fysieke) verstoring van de bodem en/of de (eventueel aanwezige) archeologische waarden, zowel in verticale zin (diepte) als in horizontale zin (omvang).
- Herinneringswaarde** De herinnering die een archeologisch monument oproept over het Verleden.
- IKAW** Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RACM geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.
- IVO** Inventariserend Veld Onderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.
- Informatiewaarde** De betekenis van een monument als bron van kennis over het verleden. De informatiewaarde wordt bepaald door de mate waarin (een opgraving van) het monument een bijdrage kan leveren aan nieuwe kennisvorming over het verleden.
- In situ** Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponeerd, weggegooid of verloren. Behoud in situ is het behouden van archeologische waarden in de bodem.
- KNA** Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.
- NAP** Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).
- PVA** Plan van Aanpak. Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen. Ook wordt hierin een voorstel gedaan voor de werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/ of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.
- PVE** Programma van Eisen. Het PvE is een door een bevoegde overheid opgesteld of bekrachtigd document dat de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats geeft en de daaruit af te leiden eisen formuleert met betrekking tot het uit te voeren werk.
- RACM** Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurhistorie en Monumentenzorg, tot eind 2006 de ROB, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek.
- Representativiteit** De mate waarin een bepaald type vindplaats typerend is voor een periode dan wel een gebied.
- RTS** Robotic Total Station. Hiermee worden vlakken direct digitaal ingemeten.

Afkortingen in database

AARD SPOOR

Aard van het spoor

Code	Omschrijving
AKR	(oude) akkerlaag
AWC	aardewerk-concentratie
BA	balk
BES	beschoeiing
BG	boorgat
BKS	bekisting
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerkalder
BRL	brandlaag
BU	bustum
BUN	viabun
BV	bouwvoor
CR	crematiegraf
DIG	dierbegraving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat (door een muur)
DP	depressie
DR	drain
EG	erfgreppel
ES	esdek
FU	fuik
GA	gracht
GE	geul
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRK	grafkuil
GT	goot
HA	haard
HAK	haardkuil
HG	hulsgreppel
HKC	houtschool-concentratie
HI	hoefindruk
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEL	kelder
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGv	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KS	karrenspoor
LAK	Laklaag
LAT	latrine
LG	laag
LO	ophogingslaag
LS	stortlaag
MI	muurinsteek
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
MU	muuruitbreuk
NV	natuurlijke verstoring
NVD	dierlijke verstoring
NVP	planttaardige verstoring
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil
PG	paalgrat
PGK	paalgrat met paalkuil
PK	paalkuil
PL	plank
PLW	plaggenwand
PO	poel
POE	poer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
REC	recent
RPA	palenrij
RPG	rij paalgraten
RPK	rij paalkuilen
RPL	rij planken
SG	standgreppel
SI	silo

SL	sloot
SPB	spaarhoog
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
VL	vlek
VR	vloer
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WOO	woonlaag
XXX	onbekend

COUPEVORM

Vorm van de onderkant van het spoor in de coupe.

Code	Omschrijving
ONR	onregelmatig
PNT	punt
RND	rond
VLK	vlek
KOM	komvormig

NG niet gecoupeerd

VLAKVORM

Vorm van het spoor op het horizontale vlak

Code	Omschrijving
LIN	lineair
ONR	onregelmatig
OVL	ovaal
RHK	rechthoekig
RND	rond
SIK	sikkelvormig
VKT	vierkant

KLEUR

Gulding van de kleur.

Code	Referentie
BE	beige
BL	blauw
BR	bruin
GL	geel
GN	groen
GR	grijs
OR	oranje
PA	paars
RO	rood
RZ	roze
WI	wit
ZW	zwart

Daarnaast:

D	donker
L	licht
SCH	schoon
VL	vuil
ZR	zeer

DBRGR = donkerbruin-grijs (hoofdkleur is dan grijs)

INSLUITSEL

Aard van een insluitel van een vulling.

Code	Referentie
AS	as
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BW	bouw-aardewerk (baksteen, dakpan, tegel)
FE	ijzerroer
FF	fosfaat
GL	glas
HK	houtschool
HL	huttenleem
HT	hout
KER	keramische objecten (waasgewichten)
KI	klei
LR	leer